

DN Bornholm Årsmødeberetning 20. november 2018

Bornholm er ikke en ø

Bornholm er en del af verden

DN har traditionelt været imod at der sættes vindmøller op i fredede områder og i uberørte landskaber. Vi fik for nylig en mail fra et medlem, der ønskede vores opbakning til at undgå at der bliver sat en vindmølle op på Christians Ø, til erstatning/supplement af den nuværende dieselgenerator, hvis det ikke lykkes at få etableret et kabel til Bornholm.

Tidligere ville svaret have været helt entydigt og oplagt – selvfølgelig skal Ertholmene ikke skæmmes af en vindmølle.

Nu måtte svaret blive mere nuanceret: En vindmølle kan pilles ned efter 25 år, og Ertholmene vil igen ligne sig selv, men klimaforandringerne vil være varige. De kan ikke rulles tilbage. Hvad er så det rigtige – kan vi stadig have fine fornemmelser for hvad der måtte støde vores – menneskenes – øje, eller må vi acceptere, at der er en altoverskyggende dagsorden, som må have forret – at vi skal have mest mulig CO2-fri energi ind i vores energisystem til erstatning af fossile brændsler?

FN's klimapanel i ny rapport: »De næste få år er nok de vigtigste i menneskets historie«

Klimaforandringer er den vigtigste dagsorden i alle sammenhænge. Intet kan blive ved som før, alle skal gøre en indsats, fordi det kun er summen af indsatser, individuelle og på samfundsniveau, der tilsammen kan få stoppet udledningerne af CO2 i et omfang, så temperaturstigningerne kan holdes under 1,5 grader.

Og hvorfor er det så vigtigt i en årsberetning for DN Bornholm?

Det er det

- fordi klimaforandringer også vil komme til at betyde rigtig meget for naturen,
- fordi en ny medlemsundersøgelse viser, DNs medlemmer gerne vil være med til at gøre en forskel, og
- fordi de tiltag, der skal til for at dæmme op for klimaforandringerne, kan skabe nogle dilemmaer, som vi må se i øjnene, fx i forhold til solceller og vindmøller.

Næste skridt: Bornholms Regionskommune har været Klimakommune siden 2009. Vi skal se på, om Bornholm skal være Klimakommune Plus. I den sammenhæng kan det undre, at kommunen ikke kan finde midler til at bevare Energitjenesten på Bornholm. Vi ved at private boliger på Bornholm har et stort potentiale for energiforbedringer, vi ved at kommunen brander sig på, at den vil være CO2-neutral i 2025, og vi ved, at Energitjenesten på Bornholm har løst en række opgaver om rådgivning og energirecovering af især den private boligmasse. Det tager tid og koster penge at bygge viden og netværk op, der kan gøre en

forskel på CO2-reduktioner. Alligevel vil kommunen ikke støtte en bevarelse af Energitjenesten på Bornholm, som ifølge pressen ville koste kommunen 150.000 kr. på årsbasis. Her vil vi pege på, at genbrug også er vejen frem i forhold til kvalifikationer og viden.

Mere natur i produktionslandskabet

DN Bornholm arbejder for mere natur, fordi mere natur der hænger sammen, vil betyde, at dyr og planter vil blive mere robuste, også over for klimaforandringerne.

Danmark er det land der, sammen med Bangladesh, er det mest intensivt dyrkede land i verden, hvor 56 pct. dyrkes intensivt, og hvor vi på 40 år har mistet over 2,9 mio. fugle af de 22 arter, som er særlig knyttet til agerlandet. Der kan slet ikke tales nok om mere natur i det åbne land.

På Bornholm er naturen i det åbne land også presset. Strukturudviklingen i landbruget betyder større ejendomme, med større marker og større maskiner. Det truer naturindholdet i det åbne land.

DN Bornholm har i det forløbne år arbejdet aktivt for at modvirke denne udvikling.

- Vi har deltaget i arbejdet i Naturrådet, hvor der er arbejdet med et grønt Bornholmskort, med større sammenhængende naturområder og naturkorridorer. Dette arbejde er nu afsluttet og indgår i kommuneplanlægningen.
- Vi har deltaget i arbejdet med Fremtidens landskab på Bornholm, som kommunen har sat i gang sammen med Teknologirådet.
- Vi har fået sat fokus på emnet på Folkemødet, hvor DN's præsident Maria Reumert-Gjerding diskuterede hvordan tilbagegangen for naturen i det åbne land kan vendes, med bl.a. Lars-Ole Hjort Larsen, formanden for Bornholms Landbrug og Fødevarer, og viceborgmester Anne Thomas.

- Vi har indgået i samarbejde med Bornholms Landbrug og Fødevarer om projekt Bornholm blomstrer# der skaber bræmmer i produktionslandskabet med blomstrende planter til glæde for insekter og fugle. Det har ført til vores deltagelse i arrangementerne Køer på Græs på Smørjeppegård i april, og Åbent Landbrug på Simblegård i september.

Her fra Køer på græs i april

Samarbejdet med Bornholms Landbrug og Fødevarer om Bornholm Blomstrer# har givet os nye og uventede samarbejdspartnere, som Dansk Planteværn og Syngenta, men det giver os også en kontakt med mange mennesker, som ser verden fra et andet udgangspunkt – og det er både sundt og vigtigt, at vi er med i sammenhænge, hvor vi ellers ikke bliver hørt, hvis vi vil forandre måden, som tingene foregår på i dag. Vi kan heller ikke helt afvise muligheden af, at vi også selv kan blive klogere.

Næste skridt:

- Vi skal udbygge dialogen med alle, der kan bidrage til mere og bedre natur i det åbne land, med fokus på tiltag der batter for naturen. Det må godt være 'pænt', men kun hvis det gavner naturen.
- Vi vil arbejde for etablering af en bornholmsk økologisk jordbrugsfond. Det sker ud fra en antagelse om, at det betyder noget for naturen, hvordan jorden dyrkes, og det betyder noget for, hvordan jorden dyrkes, hvem der bestemmer over den. Samtidig kan en bornholmsk økologisk jordbrugsfond være med til at understøtte generationsskiftet på landet ved at tilbyde jord på økonomisk fordelagtige vilkår, som unge mennesker har råd til. Den kan være med til at udvikle og styrke kæden fra jord til bord, så mest mulig af værdien af den bornholmske produktion bliver på Bornholm. Og den kan være med til at skabe mere liv på landet, ved at understøtte nogle rammer hvor der kan eksistere andre former for jordbrug end de store monokulturer.

Selvfølgelig skal Bornholm have en folkeracebane – men det skal ikke være på bekostning af grundvandet!

DN Bornholm er ikke imod, at Bornholms Motorsport får en folkeracebane, placeringen skal bare være fornuftig. Det mener vi ikke, at den er på Bolbyvej 12. Vi skal passe på vores rene drikkevand, og ikke bringe det i risiko med planløs lokalplanlægning.

At det er svært at finde en god placering til en motorsportsbane – eller skal man måske snarere sige, at det er dyrt at finde en god placering - bør ikke føre til, at kommunen vælger at gå på kompromis med beskyttelsen af drikkevandet.

Hvis kommunen vil tilgodese motorsporten, må den tage skridtet fuldt ud og betale det, som en miljørigtig placering koster, i stedet for at søge at placere banen i naturområder – eller som nu – i et område der er nærområde for vandindvinding.

På Bolbyvej 12 kommer banen til at ligge i det, der hedder et nærområde for vandindvinding for Marevad kildeplads, hvor Hasle vandværk henter 45 pct. af sit drikkevand.

Drikkevandet i landbrugslandet er i forvejen under pres fra nitrat og pesticider. Det forekommer derfor helt planløst og i modstrid med, at planlægning skal være med til at forebygge miljøkonflikter, at kommunen nu placerer en motorsportsbane i et nærområde for vandindvinding.

Det er en stor risiko, som kommunalbestyrelsen med sit planforslag er villig til at løbe for forsyning med rent grundvand til de bornholmske borgere for at tilgodese en sportsforenings ønske om et klubhus i tilknytning til en motorsportsbane.

DN Bornholm har derfor påklaget kommunens afgørelse om, at der ikke er behov for en nærmere undersøgelse af motorsportsbanens virkning på miljøet, en såkaldt VVM-redegørelse. Vi har bedt om, at klagenævnet giver klagen opsættende virkning. Vi venter stadig på at få denne afgørelse.

Det er samtidig både trist og tankevækkende at se, at kommunen er villig til at tilsidesætte sin egen geografiske planlægning af "Interesseområder for naturbeskyttelse" med søgte argumenter om nødvendighed. Det er vigtigt, at kommunens indbyggere kan stole på planlægningen, og det er vigtigt at natur- og miljøinteresser vejer tungt, og ikke tilsidesættes for et godt ord.

Næste skridt:

Vi vil også klage over den vedtagne lokalplan, da vi mener, at der må være grænser for, hvor meget kommunen kan planlægge i strid med sin egen grundvandskortlægning og de rammer, der hidtil har været gældende for området.

Nærområder for grundvandsindvinding skal beskyttes mod forurening fra sprøjtning, gødning og kulbrinter. DN mener, at sprøjtrefri zoner og økologisk dyrkning er fornuftige tiltag i denne sammenhæng.

De bornholmske bondeskove

På Bornholm har vi meget skov og mange skovplantager, der godt kan udnyttes til bæredygtig flisproduktion. Men vi har også de bornholmske bondeskove.

De bornholmske bondeskove er nogle af de ældste plantesamfund, som vi har. Det skyldes, at de ofte er placeret i sprækkedale eller i klippefulde områder, hvor opdyrkning ikke har været mulig, og afgræsningen har været beskedent.

Her er tale om gamle værdifulde plantesamfund som hverken tåler gødning, ukrudtsmidler eller totalrydning. Det er en naturværdi, der nemt kan overses, når skovningsmaskinerne går i gang.

Siden 2016 har DN Bornholm arbejdet for at skovning i de bornholmske bondeskove sker på en skånsom måde, så plantesamfundet kan overleve, trods brug af store skovningsmaskiner.

Samtidig er det blevet klart, at fældning med brug af skovmaskiner bringer mange kulturminder i skovene i fare for at blive ødelagt.

Vi havde set frem til, at staten ville registrere naturværdierne i bondeskovene, som en hjælp til beskyttelsen af dem. Partierne bag naturforliget trak det desværre den bevilling tilbage, som allerede var givet, så arbejdet måtte stoppe.

Næste skridt:

Vi håber på, at vi kan få sat gang i en frivillig registrering af natur- og kulturværdierne i skovene på Bornholm, til glæde både for ejerne og for naturen.

DN vil desuden deltage i Biomasseforum Bornholm, som snart holder sit første møde. Det er tænkt som et neutralt forum af relevante interessenter, som kan diskutere problemstillinger og løsninger vedrørende en samlet bæredygtig biomasseanvendelse på Bornholm, omfattende både flis og halm.

De gode nyheder

Svartingedalen

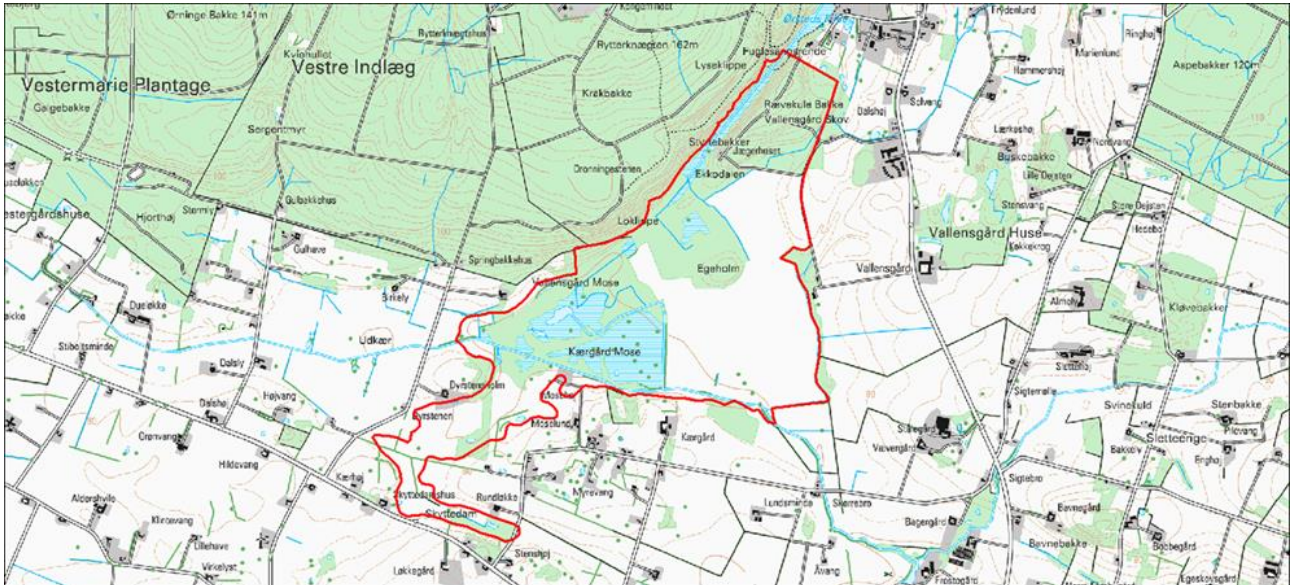
Fugleværnsfonden købte i slutningen af sidste år 27 ha af Svartingedalen.

Det er endnu en forbedring af beskyttelsen af den skovbevoksede sprækkedal med den særegne og rige natur, som naturfredningsforeningen fik fredet i 2013.

Fugleværnsfonden har ikke tidligere haft områder på Bornholm, så det er en ny stor spiller inden for naturbeskyttelse, som nu bliver aktiv på Bornholm. Det lover godt for Svartingedalen, og vi ser frem til et godt samarbejde.

Ekkodalens moser

Regeringen har besluttet, at den vil prioritere at få lavet naturgenopretning på et 170 ha stort areal, der omfatter Vallensgårds og Kærgårdsmoser. Det er noget af det største og vigtigste, der er sket for Bornholms natur i mange år.

Vi glæder os over beslutningen, og ser frem til at følge arbejdet med at genskabe naturen i området.

De bornholmske fuglefjelde bliver Natura 2000 områder

De bornholmske fuglefjelde bliver fremover omfattet af beskyttelse som Natura 2000-områder. Det er et led i revisionen af de danske Natura 2000-områder, og rigtig godt nyt. Desuden inddrages Udkæret også i Natura 2000 beskyttelsen. Fugleynglepladserne på Hammeren og Slotslyngen (men ikke ved Jons Kapel) og Udkæret er medtaget efter råd fra DN, DOF og Naturstyrelsen på Bornholm.

Sager

Desværre er spærringen af den gamle adgangsvej ved Dueodde Fyr stadig aktuel. Den er kun eskaleret, efter at ejeren fik påbud om at fjerne de ulovlige skilte. Vejen blev efterfølgende fysisk spærret. Hele sagen varetages nu af kommunen som tilsynsmyndighed, og overtrædelserne er meldt til politiet. Vi håber meget på, at sagen fører til en genåbning af adgangen ad den gamle vej. Det vil være rigtig skidt for adgangen i det åbne land, hvis en ejer, der blæser på regler og tradition, kan få held til at blokere denne adgang uden konsekvenser.

Den ulovlige skiltning ved Fyrvejen

Nogle ting tager lang tid:

De to deponier af affald/materialer, som vi tidligere har klaget over, ligger der stadig. Det ene ligger på Vellensbyvejen. Det andet ligger i Strandmarksfredningen og strækker sig over mere end 100 m langs vejen og op til 50 m ind i skoven – og det vokser.

Klagenævnet har endnu ikke behandlet vores klage over en afgørelse fra Fredningsnævnet, der har givet campingpladsen ved Hullehavn tilladelse til en fordobling af benyttelsesperioden til teltslagning på naturområdet ved Svaneke Fyr.

Nogle ting lykkes:

Bevoksningen med den sjældne og fredede plante Skærdblomstret Vintergrøn i området ved Safirsøen er nu blevet afskærmet, så mountainbikekørerne ikke skader planterne.

Vi har sendt klager i disse sager:

- En efter vores opfattelse ulovlig beplantning og afspærring af kyststien syd for Arnager. Kommunen har videresendt sagen til Kystdirektoratet.

Vi har sendt høringsvar i disse sager:

- Det grønne Bornholmskort
- Revision af Natura 2000-områder
- Planlægning for en motorsportsbane

Arrangementer med DN som arrangør, medarrangør eller deltager

Marts 2018

1. Stiftende generalforsamling i foreningen Øko-Bornholm, 8.3.2018, medarrangør
2. Teknologirådets og BRKs workshop om anvendelse af Bornholms landskaber, 13.3.2018, deltager

April 2018

3. Køer på græs, Smørjeppegård og Bornholms Landbrug og Fødevarer, 15.4.2018, deltager
4. Trækfugle og forårstegn på Sølvklippen i Melsted, 22.4.2017, tur, medarrangør
5. Affaldsindsamling langs veje og cykelstier inde i landet, 22.4.2018, medarrangør

Maj 2018

6. Møllevigen og Paradiset, 13.05.18, tur, medarrangør
7. Dueoddefredningen, om skovdrift og den menneskelige faktor, 26.5.2018, tur, medarrangør
8. Indsamling af affald på strandene omkring Svaneke, 28.5.2018, medarrangør

Juni 2018

9. De vilde bier i den bornholmske natur, 10.6.2017, tur, medarrangør
10. Kystvandring med Hjerterforeningen, 10.6.2018, tur, medarrangør
11. Folkemødet, Presset på naturen i det åbne land, 14.6.2018, debatarrangement, medarrangør
12. De Vilde Blomsters Dag på Bornholm, 17.6.2018, tur, medarrangør

Juli 2018

13. Blomster og Bier, Gaarden, 1.7.2018, dagsarrangement, deltager

August 2018

14. Stjernebilleder og stjernesud over Smålyngen, 22.8.2018, tur, medarrangør

September 2018

16. Naturens dag, i Helvedesbakkerne, 9.9.2018, tur, medarrangør
17. Åbent Landbrug på Simblegård, 16.9.2018, deltager
18. Geologiens dag – Langs Læsåen, 16.9.2018, tur, medarrangør
19. Besøg på Bornholms Energi og Forsyning, tur, medarrangør.
20. DNs skovnetværk holder møde på Bornholm, 29-30.9.2018, medarrangør

Oktober 2018

21. Klippekystens radeløver, 14.10.2018, tur, medarrangør

November 2018

22. Grønt Flag og skolehaver samt DNs Årsmøde, 20.11.2018, arrangør
23. Kjeld Hansen, Fremtidens liv på landet, 26.11.2018, foredrag og debat, medarrangør

[Se kommende arrangementer og referater fra turene på vores hjemmeside bornholm.dn.dk](http://bornholm.dn.dk)

Projekter hvor DN deltager eller følger med på sidelinjen

- Bornholm Blomstrer# - blomsterstriber i landbrugslandet til glæde for insekter og fugle
- Fuglesangsprojektet - frilægning af Kæmpeåen
- Formidling omkring det nye shelter i Pedersker plantage

- Grønt partnerskab Poulsker-Bodilsker plantager
- Linjer i landskabet, omkring Aakirkeby – afsluttet i 2018
- Arbejdet med Trailcenter Bornholm
- Arbejdet med et nyt outdoor center på Hammersholm

Andet

- Deltagelse i arbejdet med Grønt Bornholmskort
- Besøg af Danmarks Naturfond, bl.a. om plejen af Gryet og Døndalen
- Deltagelse i arbejdsgruppe om dannelse af en økologisk jordbrugsfond på Bornholm

Samarbejde med myndighederne

Vi har fortsat et godt samarbejde med kommunen og Naturstyrelsen. Det er nemmere at få ting til at lykkes med dialog.

Vi er gået ind i et samarbejde med Bornholms Landbrug og Fødevarer om at skabe mere natur i det åbne land. I første omgang fokuseres der mest på blomsterstriber, men håbet er, at dialogen vil føre til flere indsatser. Vi deltog også i den affaldsindsamling langs cykelveje og inde i landet, som Bornholms Landbrug og Fødevarer tog initiativ til i april.

DN Bornholm deltager med repræsentanter i følgende forum og råd:

- Grønt dialogforum – Bornholms Regionskommune
- Skovens brugerråd - Naturstyrelsen
- Hjorteforvaltningsgruppen – Naturstyrelsen.
- Fredningsnævnets besigtigelser
- Vandrådet for Bornholm – Bornholms Regionskommune
- Naturrådet i BRK-regi, oprettet til arbejdet med Grønt Bornholmskort og derefter nedlagt.

Endnu et år er gået aktivt og godt

Det er det kun, fordi DN Bornholm har en aktiv bestyrelse der lægger en kæmpe stor indsats for naturen på Bornholm – og fordi vi har medlemmernes opbakning. Tak for det til jer alle sammen.

Næste skridt:

Vi vil gerne invitere medlemmer, der brænder for et emne og har lyst til at lave et enkelt arrangement, eller en kampagne eller noget helt andet, til at være aktivt med. Det kan handle om klima, børn i naturen, grønne virksomheder eller noget helt andet inden for DN's virke.

I DN Bornholm har vi fantastisk gode rammer for at lave aktiviteter, og der vil være god støtte at hente fra os og fra DN's sekretariat, både praktisk, med materialer og økonomisk.

Kom glad med jeres ideer - vi bakker gerne op og hjælper til.

Anna Sofie Poulsen